

Sófár

2011. 05. 12.

עתון הקהילה היהודית בני-ירעג'האזה – a Nyíregyházi Zsidó Hitközség lapja

IZRAEL: RÉGÉSZET A LEVEGŐBŐL

Izrael életteli ország. Kevés olyan hely van a földön, amely ennyi természeti, kulturális és spirituális élményt tartogat az odalátogatóknak. Látogatók ezrei gyűlnek itt össze,

turális gyökerek kutatása, az egyedülálló spirituális alkotások eredete. A világ minden tájáról érkező tudósok és kalandorok régészeti ásatásokat végeztek. Izrael kis ország,

a zsidó leletek feltárása a cionizmust erősítette, s okot adott önálló zsidó állam létrehozására. Hazát építettünk hát, amelynek alapjaihoz a zsidó régiségek is hozzátartoztak.”

Ez a kiállítás madártávlatból mutatja be Izrael legismertebb és legérdekesebb régészeti ásatásait. Ez a különleges nézőpont kiváló lehetőséget ad az antik helyszínek földrajzi bemutatására, történelmi jelentőségük megértésére.

A fotókat korábban a légierőnél szolgáló két pilóta, Dubay Tal és Moni Harmati készítette.

„Izrael Állam 63 éves története során szinte nem múlt el egyetlen olyan nap sem, amelyen ne történt volna valamilyen csoda. S a legnagyobb csoda maga Erec, maga a zsidó nép, amely kétezer esztendő múltán – a történelemben példa nélküli módon – meg tudta újítani nyelvét és országát.

Izrael a földkerekség egyik – ha nem A – legcsodálatosabb országa. Ahol néhány milliós ember keresi a boldogságát a világ más országaiban – és saját hazájukban is – élő milliók gyűlöletétől és ellenszenvétől kísérve.

Minden zsidó szívében ott rejtőzik egy darab Jeruzsálem – szokták mondani.

Rejtőzzön hától a mi szívünkben is egy darab Jeruzsálem, egy darab Izrael...”

Gáll Ottó, a Magyar-Izraeli Baráti Kör elnökének megnyitó beszédéből

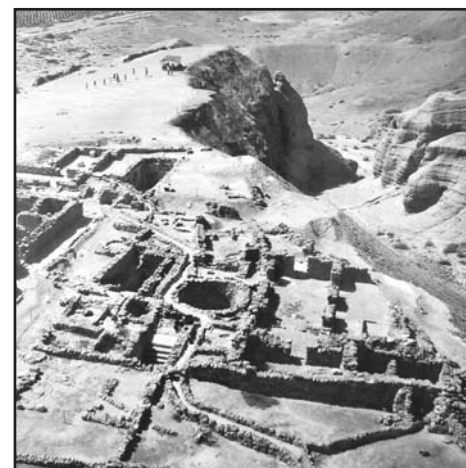
Gulyás Csaba történész tárlatvezetést tart.

és még a legvallásosabbak sem mulasztják el – szellemi élmények mellett – az ország tájaival való megismerkedést, a természeti szépségekre való rácsodálkozást.

Az elmúlt évszázadokban a zsidó közösségek idegen irányítás alatt virágoztak a Szentföldön. Zsinagógák és antik városok maradványai ugyanúgy, mint a zsidók által létrehozott rengeteg irodalmi, képzőművészeti örökség mutatja folyamatos jelenlétüket a térségben. A múlt század közepéig utazókat, tudósokat vonzott a vallási és kul-

mégis itt a legsűrűbb az ismert régészeti lelőhelyek aránya. A régészet olyan tudományterület, amely támogatja vagy fenyegeti a vallásos és politikai meggyőződést, a tudósok kedvenc elméleteiről nem is szólva.

Izrael állam megalakulását is jelentősen alátámasztották azok a régészeti leletek, objektumok, melyek feltárására a 20. század derekán került sor. Így emlékezik vissza Benjamin Mazar 1936-ra, amikor Bet Searimban ásott Észak-Izraelben: „Mindenkint roppantul érdekelt a munkánk, hiszen

**Az Eötvös Károly Magyar-Izraeli Baráti Kör
és a Nyíregyházi Zsidó Hitközség által rendezett
Izrael: régészet a levegőből című fotókiállítás
megtekinthető a zsinagógában (Mártírok tere 6.)
június 6-ig péntek és szombat kivételével naponta 9-től 13 óráig.
Minden érdeklődőt szeretettel várunk!**

REMÉNYKEDÉS A GÖDÖR SZÉLÉN

„Remélem, a bíróság elhiszi, hogy nem bonyolodtam Novickkal semminemű kémkedésbe. Az a tény, hogy információkat szolgáltattam neki, elővigyázatlanságra vall, de semmiképpen sem kémkedés

A Zsidó Antifasiszta Bizottsághoz egyáltalán nem volt közöm; azt hiszem, ezt sikerült bebizonyítanom. Soha nem voltak nacionalista érzelmeim. Amerikát azért hagytam el, és azért jöttem a Szovjetunióba, mert érzelmileg nem tudtam ott élni. Soha nem bántam meg, hogy szakítottam az ottani élettel. Az volt a vágyam, hogy egy szocialista államban dolgozzam. 1934 óta becsületesen dolgoztam a Szovjetunióban, és munkámban teljes kielégülést találtam. Talán voltak esetek, amikor szűk látókörű érzésekbe estem, de szovjetellenes nézeteket soha nem vallottam.

Ha a bíróság ennek ellenére bűnösnek talál, kérem, adjanak alkalmat, hogy büntetésemet a férjemmel együtt töltssem ki. Azt is szeretném közölni a bírósággal, hogy az előzetes nyomozás során tett úgynevezett vallomásom a nyomozó képzetének terméke volt, és nem igaz.”

Az ötvenegy éves Kajke Szemjonovna Vatenberg-Osztrovszkajának 1952. július 11-én, az utolsó szó jogán elhangzott mondatai ezek. Július 18-án a per további tizenkét vádlottjával, köztük férjével, Ilja Vatenberggel együtt halálra ítélték, és augusztus 12-én valamennyiüket kivégezték. (Egyetlen vádlott „úsza meg” három és fél éves munkatáborral: az ekkor 74 éves Lina Stern kutató orvos, a Szovjetunió első női akadémikusa, aki, csodák csodája, vissza is

tért a Gulagból.)

A washingtoni Holokauszt Múzeum könyvesboltjában vettem a Sztálin titkos pogromja – a Zsidó Antifasiszta Bizottság elleni háború utáni inkvizíciós eljárás című, angol nyelvű könyvet, amely életem egyik legmegrendítőbb olvasmánya maradt. A Holokauszt gyászfekete árnyékában ez az

A „szerencsés” Lina Stern

ügy a háttérbe szorult, nálunk is kevesen ismerik, pedig Sztálin Holokausztja is figyelemreméltó rémtörténet. A nyugati közvélemény rokonszenvének és adakozó kedvének mozgósítására ő maga hívta életre 1942-ben a Zsidó Antifasiszta Bizottságot, és vezérkarát – későbbi áldozatait – maga nevezte ki; két tagja még Amerikába is elutazhatott propagandakörútra. (Fényképezkedtek is a szerencsétlenek Einsteinnel, Chaplinnel, Yehudi Menuhinnal, Paul Robesonnal. Az egyiket agyonlőtték a per

másodrendű vádlottjaként, a másikat, Szolomon Mihoelszt, a híres színészt a per nyitányaként „baleset érte”, azaz halálra gáztolták.) A háború után Sztálin halállistáján a zsidók kerültek sorra. Az 1948-ban feloszlott Antifasiszta Bizottság tagjait már 1949-ben letartóztatták, hogy három éven át tartó vattatás és kínzások után 1952-ben egy katonai törvényszék szigorúan titkos tárgyalásán Amerika javára elkövetett kémkedéssel, valamint zsidó nacionalizmussal vádolják őket. A kivégzés napját orosz értelmiségi körökben „a költők Szent Bertalan-éjének” is nevezték, mivel a tizenhárom áldozat közül öten jiddis nyelven alkotó költők és írók voltak (egy további pedig az Állami Zsidó Színház színésze és művészeti igazgatója).

A Holokauszt sokunkat sokféleképpen érint. Számomra az egyik legfájdalmasabb, legtragikusabb élmény a halálra szántak reménykedése. A fentebb idézett középkorú zsidó asszony, amúgy egyszerű angol-orosz fordító, összetévesztette a sztálinizmust a cárizmussal, amikor a száműzötteket házas-társuk vagy jegyesük is elkísérhette Szibériába (Lenin is megkapta Krupszkaját.) Férjével együtt akart a Gulagban sínylődni – de csak a közös halálban egyesülhetett vele.

Eszembe jut egyik nagynéném, édesapám unokanővére: Barna Hugóné Szántó Irénke, egy szellemileg fogyatékos felnőtt korú leány, a dédelgetett Macika anyja. Ő írta a miskolci gettóból: „Azt beszélik, hogy deportálni fognak. (Milyen hamar elterjedt ez a műszo!) Az Isten attól mentsen meg bennünket!” Félt, pedig gyanútlan volt, és reménykedett, hogy az áldott miskolci gettóban maradhatnak.

A fasizmus – és a sztálinizmus – a legtermészetesebb és legőszintébb emberi érzelmeket használta ki és csalta meg. Aki reménykedik, nem lázad – nehogy eljätssza nem létező esélyeit. Vajon őszinte volt-e Kajke Szemjonovna hitvallása a szovjet állam, a szovjet eszmények mellett? Vagy „csak” élni akart?

Vannak rendszerek, ahol ezek az ördögi kérdések felmerülhetnek. Áldja jó sorsát mindenki, aki nem ismerte őket.

Szolomon Mihoelsz temetése

GONDOLATOK A HOLOKAUSZT TANÍTÁSÁRÓL

„A felejtés száműzetés.
Az emlékezés szabadulás.”
(Báál Sém Tov)

Holokauszt-oktatás. Létezik egyáltalán ilyen Magyarországon? Persze, történelemórán előfordul. Valamikor, két perccel, jó esetben két hónappal az érettségi előtt, sietve, félve, tele adatokkal, számokkal és elborzasztó képekkel. Tisztelet a kevés kivételnek, a magyarországi diákok úgy tanulnak iskolai pályafutásuk során egy-két tanórán keresztül a holokausztról, mint ahogyan az etruszkokról, a francia forradalomról, a pun háborúkról és még sorolhatnám a többi történelem órai témát. Talán sokakban felmerül a kérdés: miért baj ez, hiszen a holokauszt is történelmi esemény, a huszadik század tragikus történetének egyik eleme.

Tanárként bár, de nem történészként, a pálya széléről bekiabálva vallom, nem könnyű, de szükséges a történészekén túl más megközelítésekből is foglalkoznunk a Soá oktatásával, mely meggyőződésem és a nemzetközi gyakorlat szerint is ma már önálló diszciplínaként működik.

A holokauszt nemcsak a huszadik század történelmében, hanem az emberiség egész történelmében vízválasztó. Példa nélküli kísérlet volt egy egész nép elpusztítására, kultúrájának eltörlésére. A holokausztot azért kell tanulmányoznunk, mert alapjaiban kérdőjelezte meg egész civilizációkat. Mint ilyen, az oktatási és nevelési folyamat bármely aktorának lehetőséget kell adni, hogy szerepet kapjon tanításában, és a vészidőszakról való tanításnak megközelítésében és módszertanában egyaránt alapvetően különböznie kell más történelmi események lineáris sorba illeszthető tanításától. Az alábbiakban – nagyon vázlatosan és érintőlegesen – néhány olyan momentumot, megközelítésmódot említek, amelyeket kiemelten fontosnak tartok a holokauszt oktatásában.

A személyes és közösségi történet-történelem mesélés hagyományát követve az emlékezés fontosságát hangsúlyoznám, mely segítséget adhat ahhoz, hogy a diákok a huszadik század drámai társadalmi eseményeinek következményeire megértő empátiával tekinthessenek. Ha azt szeretnénk, hogy a következő generációk érzékenyen közelítsenek a vészidőszak traumájához, erősíteni kell a személyes megközelítést az oktatásban. A diákok elidegenítő adathalmazokon át nem tudnak viszonyulni a történetekhez. Személyes történetek által kell hagynunk, hogy ismerkedhessenek múltjukkal, annak komplexitásával, az események sokféleségével, elkerülve azt, hogy komplex helyzetekre egyszerűsített, szimplifikált választ kapjanak, vagy adjanak. Ez a megközelítés, amelynek módszertanába jól illeszkedik a személyes visszaemlékezések, egyéni sorsok, irodalmi alkotások használata, lehetőséget ad, hogy érzékennyé tegyük a diákokat a probléma iránt, és megmutassuk nekik azt a rendkívül fontos aspektust – nem direktan didaktikus, „szájbarágós módon”, hanem engedve, hogy saját maguk jussanak el a következtetésig –, hogy az egyén döntései felelősséggel járnak.

Meggyőződésem szerint tehát a holokauszt oktatásában az egyén, a személyes emlékezet és élmények központi helyet kell kapjanak. A memoárok és visszaemlékezések révén diákok – és tanáraik is – elsődleges forrásokhoz jutnak, statisztikai adatok helyett egyéni, emberi történetekhez.

A közelmúltban azt hallottam valahonnan: milyen fontos lenne, ha minden osztály eljutna – osztálykirándulás keretei között – Auschwitzba. Akkor aztán igazán megtanulnák...

Őszintén és mélyen remélem, hogy ez az elgondolás soha nem válik valósággá! Ha valami, ez bizonyosan rendkívül kontra-produktív lenne a holokausztról való oktatás szempontjából. Egyrészt azért, mert nem visz előre a fiatalok borzalmakkal való szembesítése, különösen akkor nem, ha csak a halállal szembesülnek, ha ez az egyetlen csatorna, amin keresztül viszonyulni tudnak az elpusztított zsidó áldozatokhoz. A magyar közoktatásban nem szerepel a zsidóság életéről, mindennapjairól való tanítás, e nélkül pedig nem várható el, hogy a fiatalok értelmezni tudják a pusztulást.

tulást. A semmi, a tömeges pusztulás nem értelmezhető az élet, a személyes sorsok, a létezés, a valami ismerete nélkül. Ha azt akarjuk, hogy a diákok megismerjék a zsidóságot, az élet felől kell közelítenünk, nem Auschwitz, nem a pusztulás helyszínére felől. Éppen ezért a holokauszt-oktatás fontos részének tartom, hogy az életről, a sokszínű mindennapokról, a szokásokról, a zsidóság sokféleségéről tanítsunk, mindarról, amelynek ismerete értelmezhetővé teszi a veszteséget, a hiányt.

A másik ok, amely azt mondhatja velem, hogy ne vigyünk tömegesen osztálykirándulásokat Auschwitzba, éppen a hiánnyal függ össze. Magyarországon, de Európában bárhol is legyünk, nem kell haláltáborot meglátogatnunk ahhoz, hogy a holokauszt okozta hiányt megértsük. Bárhová megyünk, a minket körülvevő, megtapasztalható hiány által a holokauszt mindenütt ott van körülöttünk.

A magam pedagógiai felfogásában az élet és az élet megszűntje által keletkezett hiány megmutatásához igyekszem megfelelő pedagógiai-módszertani eszközöket választani, legyenek azok a USC Soá Intézetének (<http://dornsife.usc.edu/vhi/hungarian/>) Vizuális Történelmi Archívumában található interjúk alapján készült oktatási anyagok, vagy a Zachor Alapítvány a Társadalmi Emlékezetért (www.emlekezem.hu) visszaemlékezései, tananyagai, informális oktatási programjai; legyen szó akár diákok oktatásáról, akár tanárképzésről.

Szőnyi Andrea

A USC Soá Intézet a Vizuális Történelemért és Oktatásért magyarországi tanácsadója
A Zachor Alapítvány a Társadalmi Emlékezetért non-profit oktatási szervezet vezetője

VANNAK MÉG TANÚK VIII.

Lakatos Gyuláné Reichmann Magdolna

1928. szeptember 12-én születtem Balkányban. Balkány egy 5000 lakost számláló település volt, ahol mintegy 120 zsidó család élt. Volt szép nagy zsinagógánk, rabbilakással, taleszgyárral, ahol szőtték az imakendőket, készítették a ciceszeket, peszachkor sütötték a pászkát, működött zsidó iskola, jeshiva.

Reichmann Vilmosné Schwartz Erzsébet

Anyám Schwartz Erzsébet háztartásbeli, apám Reichmann Vilmos terménykereskedő volt. Egy élő testvérem van, a bátyám Reichmann Imre, aki 1927. január 12-én született. Apám bútorasztalosnak tanult, de nem tudott a szakmájában dolgozni, mert agyhártyagyulladás szövődésének szemhéjbénulást kapott. Amíg engedték a zsidóknak a vállalkozás fenntartását, az öccsével közösen terménykereskedők voltak, majd mikor a 40-es években már a kereskedést is tiltották, vett két tehenet, aprójószágot és otthon gazdálkodott, így a családunk megélhetése biztosított volt.

Elég jó körülmények között éltünk. Apám bátyja bádogos volt Balkányban, az egyik nővére Debrecenben, míg a másik lánytestvére és az öccse Nyíregyházán élt. Élt az apai nagymamám is, akit 1924-ben vagy 1925-ben vas-tagbélrákkal operáltak, és 82 éves korában így deportáltak.

A családunk nem volt túlságosan vallásos, de kóser háztartást vezettünk, az ünnepeket megtartottuk, szombaton apám, bár nagy dohányos volt, nem gyújtott rá. Apám és a bátyám min-

den reggel imádkoztak.

Én Balkányban a zsidó iskolában végeztem el az elemi iskolát. Itt csupán egy tanterem volt, de minden tantárgyat tanultunk. Amíg az egyik évfolyam tanult, a másoknak csendben kellett lenni, addig horgoltunk, kézimunkáztunk. Heiderbe is jártam, megtanultam héberül írni, olvasni, amit sajnos elfelejtettem, és ma már az imakönyveket sem tudom olvasni.

Az iskolában jól tanultam, nagyon szerettem a matematikát.

1944-ben 15 éves voltam, jelentkeztem Hajdúdorogra a polgáriba. Ide magántanulóként vettek volna fel, mert akkor már a zsidók létszámát korlátozták. Felkészültem a különbözetire, a harmadik évfolyamból le is levizsgáztam, bejelentkeztem a negyedik évfolyam vizsgájára, de azt már nem tudtam letenni, mert elkezdődött a deportálás.

1944-ben peszach utolsó napja szombattra esett. Vasárnap reggel az ünnep elmúltával menni akartunk kenyérért a pékhez. Az ajtóknban leventék és felfegyverzett civilek örködtek és nem engedtek ki a kapun. Az ablakból láttuk, hogy a falu külső szélén lakó Weisz nénit és Weisz bácsit a kis batyujukkal kísérték. Weisz néni alig bírt menni, taszigálták, ebből már tudtuk, hogy ez nem csak számbavétel. Azon az éjszakán apám egész éjjel imádkozott.

Ránk másnap, hétfőn került sor. Reggel megérkezett a csendőr Belánszky Pál és még egy ember, aki a községházán dolgozott. Az volt az első, hogy kitepték a fülemből a fülbevalót. Akkor fogadtam, meg, hogy soha többé nem fogok fülbevalót viselni. Elkérték az ékszereinket, amit apám az utolsó karikagyűrűig odaadott. Belánszky úr az én stafíringomat kiszedte a szekrényből, berakta az ágyba az ágynemű közé, majd kinyitotta az ablakot és azon keresztül hordták el.

Még otthon voltunk, amikor a szomszédok elvitték a tojásokon ülő libákat, a kotlóst a kicsibékkal. Minket a csendőrök dél körül tereltek a templomhoz. 20 kg-os csomagot vihettünk magunkkal. Ennivalónk semmi nem volt, hiszen még kenyeret sem tudtunk venni. A templomnál hamarosan sorakoztunk is, és ki gyalog, aki felfért, az a szekéren bejöttünk Nyíregyházára, Simapusztára. Itt alig helyezkedtünk el, meggondolták magukat és betere-

tek Nyíregyházára a Kossuth utca 3. számú házba. Ez egy szép többszobás, fürdőszobás ház volt, a Böhm festéküzlet tulajdonosáé, angol WC is volt benne. Rengeteg embert zsúfoltak össze, a zongora alatt öten aludtunk. Egy hetet vagy tíz napot töltöttünk ott, valami ennivalóról a Zsidó Tanács gondoskodott.

A Lakatos házaspár

Borzalmas volt a zsúfoltság, tisztálkodni, pihenni ennyi embernek egyáltalán nem lehetett.

Aztán innen is menni kellett, kivittek bennünket Nyírjesre, ahol dohánypajták voltak. A pajta alja futóhomok volt, azon aludtunk. Egy kút volt az udvaron. Amikor mentünk vízért, a csendőrök korbáccsal hajkurásztak bennünket.

Mi hárman – apám, anyám és én – szerencsére együtt voltunk. Aztán elérkezett a nap, amikor újból menni kellett, az a hír járta, hogy a Dunántúlra megyünk dolgozni. Összeszedtük a kis batyunkat és gyalog Nyírjesről, a Kállói úton végig a Honvéd utcán keresztül jutottunk el az állomásra. A menetet korbácsos, kutyás csendőrök kísérték, ha valaki lemaradt – és sokan lemaradtak –, azon korbáccsal végigvertek.

Bevagoníroztak bennünket, a marhavagon ablaka tuskés dróttal volt berácsozva. Hetven ember került egy vagonba, egy vödört adtak küblinek és egy kanna vizet inni. Szürkült már, mikor elindultunk. Hajnaltájt egyszer csak megállt a vonat. Kikukucsáltunk, láttuk, ki volt írva: Kassa. Akkor már tudtuk, hogy nem a Dunántúlra, hanem Németországba visznek. Mondták, dolgozni megyünk, na de mit csinálnak ott a sok öregemberrel, a kisgyerekekkel, csecsemőkkel?

Egy éjszaka és két nap ment a vonat, amikor egyszer csak ismét megállt, megérkeztünk Auschwitzba. Kinyitották a vagonajtót, csikos rabruhás emberek intézkedtek és mondták, hogy a férfiak szálljanak le. A férfiak leszáll-

tak, a nőkre a gyerekekre visszazárták az ajtót, rácsapták a kallantyút.

Eltelt fél óra. Megint kinyitották az ajtót, akkor már mindenkit kiszállították. A férfiaknak híre-hamva sem volt, mintha soha nem lettek volna.

Minket nőket barakkokba vittek be, ahol priccsek voltak egymás felett. A blokkalteste, egy cseh nő, aki már hosszú ideje ott volt, elmesélte, mi az az Auschwitz, elmondta, hova lettek a férfiak. Rettegés lett úrrá mindannyiunkon. Én szinte egész idő alatt sírtam. Anyám már az én folyamatos sírásomtól is kikészült. Auschwitzban egy hétig voltunk majd elvittek bennünket Plaszowba, Krakkó elővárosába. Itt voltunk májustól augusztusig. Plaszowban a láger egy dombon terült el, a tábor közepén volt egy nagy katlanszerű gödör. Minden nap jött egy ponyvás fekete teherautó, amiből embereket szállítottak le, volt közöttük férfi, nő, gyermek, csecsemő, aggastyán. Valamennyiüket belelőtték az őrtoronyból a gödörbe. Jött egy orvos, aki az aranyfogakat kiszedte a halottak szájából, majd leöntötték őket benzinnel és fűrészporral és meggyújtották.

Állandóan a tábor felett lebegett az égett hús szaga... Ezeket az embereket a kijárási tilalom alatt szedték össze a városban.

Augusztus végén aztán bevagoníroztak bennünket és visszavitték Auschwitz Birkenaubába. Itt teljesen leszórtelenítettek és tetoválták mindekit.

Az én számom 18815, anyámé 18814. Minden nap volt zehlappal. Ötös sorokban álltunk teljesen meztelenül, a ruhánkat és a fiatalú vászonbakancsot a fejünk felett tartottuk. Volt úgy, hogy ez egész nap tartott. Jött Mengele és válogatott, németül mondta, jobbra, balra. Ha tudta, hogy valakik összetartoznak, direkt szétválasztotta őket. Én és édesanyám addig ügyeskedtünk, hogy mindig együvé kerültünk.

1944. szeptember 12-én volt a 16. születésnapom. Mindig úgy gondoltam, hogy egy lány életében a 16. születésnap egy különleges nap. Ezen a napon a hajnali derengéstől kezdve egész késő estig zehlappal volt, álltunk étlen-szomjan egész nap. Sötétedéskor vagoníroztak be bennünket újból és elvittek Oederánba, ez Drezdától 30-40 km-re volt. Ahhoz képest, amin már keresztülmentünk addigra, ez nyaralás volt. Itt három műszakban gyárban dolgoztunk, géppuska töltényhüvelyeket esztalgáltunk. A gyár emeletén laktunk, volt tisztálkodási lehetőség, WC és naponta háromszor enni adtak. Amikor éjszakások voltunk,

adtak egy deci paradicsomos babot, ez akkor a világ legfinomabb étele volt. Emlékszem Dreзда bombázására, éjszaka volt, de nappali világosság. Ez 1945. februárban volt, álltunk a gyárudvaron a hóban és néztük, ahogy égett a város.

Egy társunk halt itt meg, egy balkányi lány, Éva. Megengedte az SS parancsnok, hogy a zsidó vallás előírásai szerint temessük el az oederáni temetőbe. Ő volt az egyetlen halottunk.

Április végén egyszer csak bevagoníroztak bennünket nyitott vagonokba. Harcok köze-

Magdi néni

pette, étlen-szomjan egy hétig mentünk és elérkeztünk Terezienstadtba. Az egy hét alatt egyszer kaptunk egy negyed marharépat. A vonat hol előre ment, hol hátra, a bombázások, a géppuskatűz elől a vagonok alá kellett feküdni.

Terezienstadt katonaváros volt laktanyákkal, ahol több ezer foglyot, élő halottakat gyűjtöttek össze 1945. május 9-re. Hozták őket vagonokkal vagy gyalog.

Terezienstadtot az oroszok szabadították fel. Ez szinte észrevétlenül zajlott, annyit lehetett észlelni, hogy az oroszok átvették az irányítást. A Vörös kereszt biztosította a felszabadított foglyok élelmezését. Csokoládétól a gyümölcsökig minden volt. Az oroszok nagyon becsülték, ha a felszabadított foglyok munkát vállaltak, azért külön jutalom enivalót adtak. Így voltam én is az egyik barátnőmmel. A hirtelen megváltozott evéstől aztán feldagadt az arcom, ami hosszú ideig nem múlt el.

Ettől eltekintve én és anyám az egész tortúrát komolyabb betegség nélkül átvészeltük. Szerencsénk volt, hogy az utolsó pillanatban Auschwitzból Oederánba kerültünk.

Persze hiába volt már jó a helyzetünk, vágytunk haza. Mi van otthon, hol vannak a családtagjaink? Jártunk az orosz parancsnok nyakára, hogy adja ki a papírokat, és indulunk haza.

Meg is kaptuk a szükséges okmányokat, összeállíthattunk egy csomagot, elhozhattunk enivalót, fehéreneműt, takarókat.

Kiállítottak egy vonatot, amibe matracokat is elhelyeztek. Ezzel a vonattal jöttünk haza egész Nyíregyházáig.

Mikor megérkeztünk, ismerősökkel találkoztunk az állomáson, úgy mentünk haza Balkányba. A kis fehér Maxi kutyánk várt bennünket a vonattól. Elmondták a szomszédok, hogy attól kezdve, hogy elmentünk, a kutya szinte megállás nélkül vonyított és várt az állomáson. 1945. június közepe volt...

A házukban a mi holminkból egy szeg sem maradt, tele volt viszont terménnyel és patkánnyal, mert az oroszok terményraktárnak használták.

Átmentem az egyik szomszédunkhoz, aki annak idején elvitte a kotlósokat, kérdeztem, hogy hol van valami, mondta, ő nem tudja. Aztán ahogy szétnéztem, láttam, hogy ott vannak a holmijaink. Mondta, hogy őt nem érdekli, az ő dolgait meg mások vitték el. Mondtam neki, legyen vele boldog, csak azt a kis réz tálcát hoztam el, amit a nagymamától kaptam.

Egyik nap mentem az utcán, hát látom, jön velem szembe egy kislányon a kis rózsaszín hímzett kosztümöm. Megismertem, mert anyám hímezte ki kék fonallal.

Persze mi volt ez ahhoz képest, hogy nem jött vissza apám, nagymamám, apám testvére, az unokatestvérek és a többi közeli-távoli rokonunk!

És volt erőnk újakezdeni.

1947. augusztus 3-án házasságot kötöttem Lakatos Gyulával. Két gyermekünk született, Iván és Éva. Őt unokám és két dédunokám van.

A férjemmel három hét híján 55 évet éltünk együtt, ő 2002. július 10-én halt meg.

Szépen éltünk, tanultunk, dolgoztunk, neveltük a gyermekeinket, sokat utaztunk.

Sokszor elgondolkodom, hogyan lehetséges az, hogy túlélve a sok megaláztatást, szenvedést, gyötrelmet, szeretteink elvesztését, boldogok tudtunk lenni...

Peszach 5771.
Király Miklós felvételei

VARJÚLAPOS

A nyírteleki önkormányzat meghívásának örömmel téve eleget, április 17-én részt vettünk a varjúlaponi emlékhelyen tartott megemlékezésen és az azt követő koszorúzáson. Jóleső érzéssel konstatáltuk a vártnál nagyobb létszámban megjelentek mély, őszintén emberi, méltóságteljes hozzáállását. Külön kiemelve a polgármester úr áldozatos munkáját, ami lehetővé tette az emlékhely létrejöttét, most elmondott beszédét, okkal reménykedhetünk, hogy ez a rendezvény hagyománnyá fog válni.

Számunkra azért is jelentős ez az esemény, mert ez a hely volt az első a deportálás előtti „zsidó” gyűjtőtáborok sorában. Valószínűleg ezért erre a majorságra esett a hatóságok választása, mert az első bécsi döntést követő időszakról kezdve már táborként funkcionált. Az első „lakók” Erdélyből menekült magyarok voltak, majd ukrán, a háború kitörése után pedig lengyel menekültek.

1944. április 16-án a gettósítás helyett már eleve ide hajtották a politikai és egyéb szempontok alapján veszélyesnek megítélt zsidókat, immár a megelőző időszaknál, sőt a gettónál is jóval embertelenebb körülmények közé. A többségben férfiakból és néhány házaspárból álló fogvatartottak körülményeire jellemző, hogy a deportálásig eltelt rövid időszak alatt itt jelentős számban elhunytak földi maradványait a háború után exhumálták és átszállítva a Kótaji úti temetőbe közös sírban helyezték el.

Köszönet illeti a rendezőket, résztvevőket az eseményhez méltó bensőséges hangulatú megemlékezésért.

Sárosi György

Fotók: Barna Marianna

CHEVRA KADISA

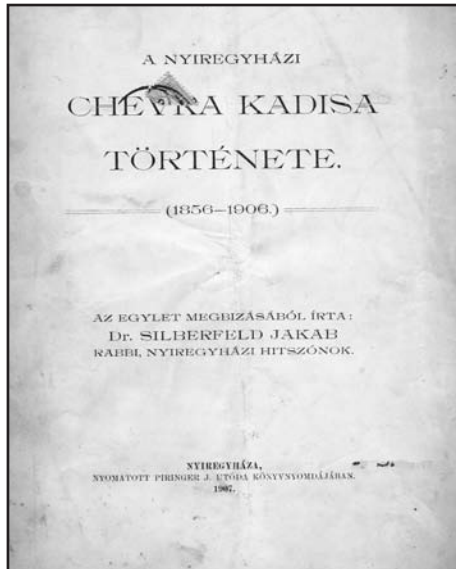
Hitközségünk birtokába került Dr Silberfeld Jakab 1907-ben kiadott írása, mely a nyíregyházi Chevra Kadisa történetét dolgozza fel az 1856 és 1906 közötti időszakra vonatkozóan.

„Szentek legyetek, mert szent vagyok én az Örökkévaló, a ti Istenetek”

Az Írás eme szavainak szellemében működő „Szent Egyesület” tevékenységéről megtudhatjuk, hogy az általában kialakult szemlélettel ellentétben nem csupán az elhunytakkal, a temetéssel kapcsolatos teendők tartoztak feladataik sorába. Ennél jóval szélesebb körben, az élet minden területére kiterjedő zsidó eszmeiségen alapuló humanitárius tevékenység jellemezte az egyletek odaadó munkáját, mint iskolák, imaházak alapítása, működtetése és nem utolsósorban kórházak, ahol túl a mindennapi karitatív cselekedeteken biztosították az arra rászoruló, de a költségeket fedezni nem tudó hittestvérek ellátását is. Az egykori nyír-

egyházi zsidó kórház is a Chevra hosszú éveig tartó áldozatos, kitartó munkájának eredménye volt.

Külön alapos tanulmányozást érdemelne működési „alapszabályzatuk”, tagok kooptálásának feltételei, ezek követendő példák lehetnének mai alapszabályok

alkotásához. Jogilag is megállnák napjainkban a helyüket, az összességében jellemző eszmeiség pedig egyenesen példaérték, ami tulajdonképpen a hitközség keretén belül lévő kemény mag, a zsidó lét eszenciája.

Idézet a valóban rendkívül színvonalas ennél fogva rendkívül tanulságos kiadvány 1906-ban íródott befejező soraiból:

”A szent egyesületnek különösen most van nagy missiója, amidőn a zsidóságban a szertartásokban rejlő eszmék kultusza kezd mindinkább elhalványodni és csak a kegyelet meg az emberszeretet ősi zsidó erényei tartják még benne a valláshoz való ragaszkodást.”

Khmmmm, ebben a hónapban MAZSI-HISZ vezetőségválasztás lesz, amelynek viharai által felkorbácsolt hullámok már átcsaptak a zsidóság berkein....

Az értékes füzetecske hitközségünk irodájában megtalálható, kívánságra bár-mikor tanulmányozható.

Sárosi György

HITKÖZSÉGI HÍREK

Hitközségünk 2011.március 13-án tartotta éves közgyűlését.

A közgyűlés határozatképes volt, lebonyolítása az érvényes alapszabály szerint történt.

A közgyűlés élénk vitát, jobbitó szándékú hozzászólásokat követően elfogadta a 2010. évi gazdálkodásról készült beszámolót, majd jóváhagyta a 2011.évi pénzügyi tervet.

A közgyűlés jóváhagyta a hitközség alapszabályának, szociális, kulturális és pénzügyi szabályzatainak módosítására vonatkozó előterjesztéseket és tagsági javaslatokat.

Ha kitekintünk a zsidó közélet hasonló rendezvényeire, szerénytelenség nélkül állíthatjuk, hogy a határozatképességgel és a tagság aktivitásával mifelénk nincsenek gondok.

Tájékoztatjuk hitközségünk tagjait, hogy a hirdetőtáblán megjelentettünk egy új vagyoni kárpótlási felhívást.

A kárpótlási felhívás részleteiről személyesen adunk felvilágosítást a hitközség irodájában időpont-egyeztetést követően.

Ismételten kérjük, hogy akik az emlékfal felújítása kapcsán neveket akarnak vésetni, azt lehetőleg **május 31-ig** írásban jelezzék az irodában történő leadással.

Kertész Gábor
elnök

A jeruzsálemi központi zsinagóga.

Somos Péter felvételei

VASÚTI HELYTÖRTÉNETI ADATOK

König Sándor állomásfőnök.

Az állomásfőnök, a vasút kezdeteitől meghatározó jelentőségű szolgálati minőség, kulcsfontosságú munkakör. Más foglalkozásokhoz hasonlóan jellemző, hogy különféle okokból – vasúti, illetve egyéni érdekek alapján – időnként cserélődnek. Utólag nehézséget okoz annak megállapítása, hogy kit, mikor, hova helyeztek át, hogyan alakult a sorsuk.

A mindenért felelős vasúti főnök sokirányú feladata a következő rövideggyel foglalható össze:

- állomási személyzetről való gondoskodás, szolgálati beosztásuk elkészítése,
- szabályok (utasítás, rendelet, menetrend, stb.) ismerete, betartása és betarttatása, a rend és fegyelem biztosítása,
- vonatközlekedés és tolatás szervezése, biztonságának ellenőrzése és felügyelete,
- közönség (utasok, fuvaroztatók) jobb kiszolgálása érdekében kezdeményezés átalakításra, bővítésre, fejlesztésre,
- jó együttműködés, kapcsolattartás vasúton belül és kívül.

Ezúttal egy mátészalkai állomásfőnököt mutatok be, aki viszonylag hosszú ideig, 17 éven át töltött be egy helyen vezető posztot. König Sándor 1874-ben született. Szülei (König Ábrahám, Liebmann Etelka) által segített pályaválasztása – a kor szokása szerint – biztos egzisztencia reményében esett a Magyar Királyi Államvasutakra. Kellő szakismerete és rátermettsége alapján felettesei hamar felfigyeltek vezetői alkalmasságára. A debreceni Üzletvezetőség területén fiatalon lett egy fővonalis kisállomás, Szaniszló vezetője.

1905 áprilisában, 31 éves korában áthelyezték Mátészalkára állomásfőnöknek, ahonnan elődje, Verbovszky József Nyírbátorba ment. Mátészalka ekkor a Nyíregyházára vezető helyi érdekű vasútvonal végállomása volt. A magántulajdonú vonal üzletkezelését – szerződés alapján – kezdettől (1887.VIII.20.) az államvasutak látta el. Sorrendben König Sándor a hatodik főnök. Családjával (házastársa Schwartz Paula) beköltözött a földszintes állomásépület szolgálati lakásába.

Éppen a vasútépítés „kellős közepébe” érkezett. A nyárvégi átadásra készülő Nagykároly – Mátészalka – Csap vonal és ebből adódóan egy másik helyre (részben át-)építendő új állomás munkálatait végezték.

Munkaszervezésben kihívást jelentett a menetrendi forgalom fenntartásával egyidejűleg az építés segítésének kötelezettsége. Mint házigazda, aktívan közreműködött az átadások (mütanrendőri bejárások) lebonyolításában. 1905.VIII.23-án az új állomás, IX.27-től az új vonal nyílt meg. Mátészalka három irányba elágazó állomás lett. Az új állomáson főnöki lakás nem épült, így ő továbbra is a régi „felhagyott” állomáson lakott.

Néhány év múlva újabb vonalépítés történt, egyúttal az „áthelyezett” állomás kibővítése is napirendre került. Ehhez már a előkészületektől segítséget tudott nyújtani tervezőknek, kivitelezőknek. Üzemeltetési szempontból kívánatos véleményét elsősorban az államvasutak képviselői útján hangoztatta.

1908. július 31-én a mátészalkai állomáson felvett jegyzőkönyv szerint augusztus 1-től a Szatmár-mátészalkai helyi érdekű vasút „átadatott” a közforgalomnak. König Sándor állomásfőnök fogadta az „illusztris” vendégeket és részt vett a banketten. 1909-ben főnöki lakás céljára a felvételi épület emeletet „kapott”, 1910.február 12-i átadást követően König Sándor átköltözött új lakásába. (1.)

Mátészalka középnyagyságú vasútállomása az 1908-1909. évi fejlesztések eredményeként hat vágánnyal rendelkezett és négy irányba elágazott. Jelentős forgalmat lebonyolító mellékvonalis jellegű csomóponttá vált. (2.)

A főnök munkájának megítélését sok tényező befolyásolja. A körülmények közül én most csak néhányat említek.

Az állomási személyzet létszáma a forgalom szerint alakult. A vonalak gyarapodásával bővültek a munkakörök. Hivatalnok, állomásfelügyelő, váltókezelő mellett már fogalmazó, forgalmi díjnok, távirdafelügyelő, raktárnok, állomásállomás, kiadóőr, értesítő, éjjeliőr is az alkalmazottak listáján szerepelt. A kezdeti 4-5 fő – évente változóan – 18-20 főre növekedett. Munkatársairól akár név szerint is tudhatunk.

A szállítási teljesítményeket utasszámban és árutonnában jegyezték.

Példaként Mátészalka állomás utasforgalmi adata, amely a kezdeti idő változásait mutatja a megnyílt új vonalak hatására:

Nyíregyháza-mátészalkai hév.	1905.	22406 fő	1906.	27644 fő
Nagykároly-csapi hév	1906.	30436 fő	1907.	44694 fő
Szatmár-mátészalkai hév.	1909.	18912 fő	1910.	23502 fő

Szorgalmazása és közreműködése révén nyilvánvalóan az ő nevéhez is köthető mátészalkai változások közül álljon itt néhány eredmény, érdekesség:

- 1908. Weisz Miklós-féle nyíltvonalis marharakodó
- 1909. peronkorláttal ellátott nyári veranda váró
- 1910. bejáráthoz szélfogó, fűthető őrbódé, Szunyogh-féle vasúti étterem-szálloda
- 1911. vendégszoba, Nyírbátorban csatlakozó összeköttetés Debrecennel
- 1911-1912. állomáshoz vezető egyenes hozzájáró út
- 1912. Pestig közvetlen jegyváltási lehetőség, Nyíregyháza felé motoros járat
- 1914. „falazott” állatrakodó

Az elkövetkező időszakot a veszélyhelyzetben végzett munka jellemezte.

Általános mozgósítás miatt 1914-től életbe lépett a hadi menetrend. Az állomás és a kiágazó vonalak vasúti forgalma katonai irányítás alá került, katonai tábori szállításvezetőség rendelkezése alatt az irányadó. Gyakran változott a menetrend. Jelentős volt a mátészalkai állomáson megfordult katonák száma. A hadi helyzet függvényében szüneteltették, korlátozták, illetve engedték a polgári forgalmat. Apróságként említve néhány esemény: 1917-ben a posta állami telefont kötött be az állomásra, július 16-án pedig nyári időszámítást vezettek be.

Az első világháborús éveket követte a tanácsköztársaság időszaka. Utasítás alapján pl. ő közölte a mátészalkai direktóriummal, hogy vasútra vonatkozóan csak a budapesti vasúti direktórium rendelkezhet. 1919 áprilisában a Székely hadosztály ütközeteinek helyszínei közé tartozott az állomás és közvetlen környéke. A hadosztályparancsnok megjelent az állomáson és bizonyára találkozott König Sándorral. A vészhelyzet óráiban a harci cselekmények gépkusztüzeitől megóvta az állomás személyzetét. Kérés esetén az állomás (légó)pincéjével másoknak is segített.

A hét évig tartó háborús korszak 1920. június 4-én, a trianoni diktátum aláírásával ért véget. A mátészalkai állomásról kiágazó nagykarolyi és szatmári vonalak egy részét „elcsatolták”, emiatt Mátészalkának kellett átvennie a kiinduló- és végpont szerepét. Az állomásfőnök gyors intézkedéssel segítette a csonkavonalak forgalmának beindítását. Már a „békeszerződés” előtt, a tényleges határhelyzet alapján 1920 áprilisától Csenger és Tiborszállás (augusztustól Ágerdömajor) lett a végállomás, melyet utána még sokáig ideiglenesnek tekintettek.

Időközben megyeszékhellyé vált Mátészalka. Ebből is adódóan az állomáson megnövekedett a helyi és „tranzit” forgalom. A kevésnek bizonyult alkalmazottak szinte emberfeletti hozzáállással dolgoztak. A külső téri szolgálat nagymértékben lefoglalta őket, alig jutott idejük a pályaudvar belső rendjének ellátására.

Az állomásfőnököt – szervezői munkájának elismeréseként – felettesei „felügyelő” rangfokozati előléptetésben részesítették.

Mátészalkán 1922. I. 20-án forgalmi kirendeltség kezdte meg működését Osváth Béla ellenőr vezetésével. Az állomáson működő üzletvezetőségi szervezet segítségképpen, az adminisztrációs terhek (pl. menetlevelek gyűjtése, ellenőrzése és pénztárátadások közvetítése) enyhítésére jött létre.

König Sándor 1922. július 3-án Nyírbátorban tartózkodott a Mándy uradalom központjában, ahol reggel 8 órakor szívszélhűdés következtében, 48 éves korában váratlanul elhunyt. Halálhírét a társaságában volt Bartha István jelentette. Másnap lakóhelyén, a mátészalkai izraelita temetőben eltemették.

Sírját kőoszlop jelzi, mely megtalálható a temető bejáratától baloldalon, a 3. sor 7. helyén.

Összegzésként megállapítható, hogy König Sándor állomásfőnök fiatalon, ereje teljében hasznos és eredményes munkát végzett. Az utazások és szállítások segítése által hozzájárult Mátészalka település szellemi és tárgyi fejlődéséhez. Aktív részese volt a vasútbővítéseknek, kitartóan helyt állt a háborús viszonyok között.

Tekintéllyel rendelkező, elismert vezető volt.

Jegyzetek:

(1.) *A régi, első mátészalkai állomásépület eredeti helyén ma is megtalálható, a Kórház utcában magánlakásként „szolgál”.*

(2.) *Gyakorlatilag ekkor alakult ki a ma is meglévő mátészalkai vonalhálózat. Annyi az eltérés, hogy most két kiágazó vonalon dupla, ezért hatirányú a vonatközeledés.*

Felhasznált irodalom:

MÁV. Hivatalos Lapja 1905-1922.

MÁV. Debreceni Üzletvezetőség körrendelet, körlevél 1905-1922.

Magyar Vasúti Szaknaptár 1905-1918.

Magyarország Tiszti cím- és névtára 1905-1922.

HÉV. Üzletjelentések 1905-1922.

Állami anyakönyvek: Nyírbátori anyakönyvi kerület halotti anyakönyv 1922.

Egyházi anyakönyvek: Mátészalka izraelita halotti anyakönyv 1922.

Vasúthistória Évkönyv 1994, 1995.

*Szabó Menyhért
Vasúti gyűjteménykezelő*

LE'CHAIM!

Részlet a „Bevezetés a kocsmológiába” című tanulmány zsidó kocsmákról szóló fejezetéből, különös tekintettel a 19. századi Nyíregyházára

A 18-19. századi zsidó tevékenység, kereskedelem, pénzügy stb. vizsgálatá szorosan összefügg a zsidó emancipáció kérdésével. Az alábbi források bizonyítják, hogy a zsidók – főként Magyarországon gazdasági „fehér foltjait”, valamint eredeti életük (pl. Galícia) számukra kedvezőtlené vált voltát – mind nagyobb számban vándoroltak Magyarországra. Rendkívül dinamikus meggazdagodásukat, felmelkedésüket a felső- és középrétegekbe jelen tanulmány szerzője csupán a forrásokra támaszkodva kommentálja, hiszen ezúttal fő kutatási területe a kocsmák.

Nézzünk néhány országos jelenséget Csíki Tamás és Hanák Péter írásai alapján. A helyi (nyíregyházi) adatokat Riczu Zoltán könyvéből (1992.) merítettem.

Csíki Tamás a következőket írja: A Magyarország keleti-északkeleti területein élő vidéki zsidóság 18-19. századi betelepülésére szilárd – s nem minden ellentmondást nélkülöző – történetírói értelmezések állnak rendelkezésre. E szerint az izraeliták már a szomszédos Galíciában – ahonnan „tömeges” bevándorlásuk a 18. század utolsó harmadában kezdetét vette – boltosként, házalóként, regálé- és haszonbérlokként általában a falvak és városok közötti ökonómiai kapcsolatok képviselőiként jelentek meg a feudális életvilágban, ami a birtokos nemességgel való szoros „szimbiózis” alapja lett (Csíki, 2006.179.).

Ezeket a karakterjegyeket a Magyarországra betelepülő izraeliták nem csupán megőrizték, hanem – egy újabb megfogalmazódó vélemény szerint – a meghaladott hagyománnyal és az eredeti közösségi struktúrákkal (a galíciai stétl-hez fűződő életformával) való szakítás nyomán felszabaduló készségeket sikeres vállalkozói stratégiákká

transzformálták. Ami azonnal – legyen az a házalótól a nagykereskedőig vagy a regálébérlettől a tőkés földbérletig vezető szerves út – „kollektív közösségi alkotásnak” minősült. S immár a városokban beteljesedő sikeres és látványos karrier, a későbbi polgárosodási folyamat, illetve a zsidóság újfent kialakuló csoportosajátos tulajdonságainak előzményeként nyert funkcionális tartalmat.

Hanák Péter szerint: ...A legfontosabb személy, az összekötő láncszem a szegény házalók tömege és a jómódú városi mercator (nyílt bolttal rendelkező kereskedő) között a falusi árendás volt. Ő eredetileg nem földbérlo, hanem kocsmabérlo volt... A kocsmához többnyire kezdetleges vegyeskereskedés, bolt kapcsolódott, az udvar és a gazdasági épületek pedig a begyűjtött termények raktára is volt. A kocsmáros funkciójához hozzátartozott a pénzkölcsönzés, a kisebb-nagyobb falusi hitelügyletek bonyolítása is. Az ügyes árendás az idők során főbérlethez is hozzájuthatott, s ezzel megnyílhatott előtte a gazdasági és társadalmi felemelkedés útja.

Láthatjuk, hogy a zsidók folyamatosan teret nyerne a gazdaságban.

A város hozzáállása a zsidó kereskedéshez nem teljesen egyértelmű. Bizonyítja ezt az 1826. évi (október 7.) statutum (SzSzBML V.A.101.2/2. No,1239):

A kocsmáltatásról

...A város határában a lakosoknak életből gabonapályinkát főzni tilalmas léssen. Az épületeknek fenntartása s nagyobb reparatiója a város terhe fog lenni.

Ha az árendásnak úgy fogna tetszeni, több privátus házaknál is nyithat kocsmát...

...Zsidó licitáns, árendáns és kocsmáros nem lehet.

Az utolsó kitétel annál is érdekesebb, mivel az 1821. május 7-én keletkezett határozat értelmében (SzSzBML V.A. tot 1/1. No. 141.) egy zsidó kereskedő, Ganzfried Dávid szállít a városnak 8000 icce „gabonapályinkát”:

Szüksége lévén a városnak gabonapályinkára, azért is tehát rend szerint való lifferánsától, Ganzfried Daviddól 8000

icce gabonapályinkát, huszonnégy krajcárjával iccejét vett vala, egyszersmind meghatározván azt is: hogy a kocsmákon a gabonapályinkának icceje 32 krajcáron, a meghatározott különös esetekben és időkben pedig az borbírák (mint sátoros ünnepek előtt, keresztelésre, lakodalomra stb.) 29 krajcáron méretessen.

Végezzünk egy kis számítást!

8000X24=19200krajcár,
8000X32=25600 krajcár!

A város haszna tehát 6400 krajcár volt, s mivel 60 krajcár=1 forint, így csupán ebből a tranzakcióból több mint száz forint haszna volt. Vessük össze ezt azzal a ténnyel, hogy a mindezeket az üzleteket felügyelő két borbíró éves fizetése 80 forint volt.

A fenti tényekből kitűnik, hogy a szeszforgalmazás igen jövedelmező üzletág, melyből a rugalmas zsidó kereskedők sem szerettek volna kimaradni. Az 1840-es évekhez közeledve jelentősen liberalizálódik a zsidók kocsmáztatási lehetősége. Riczu Zoltánt idézem:

Jelentős bérleteket nyertek el a Kisvárdáról származó és Debrecenben is lakással bíró Eisenberg-család tagjai. Már 1841-ben megjelent Eisenberg Dávid a kocsmák, a malmok és a vásárvám bérletének árverésén, de akkor még nem járt sikerrel. 1844-ben azonban megkapta a Morgó és az Epreskert kocsmák bérleti jogát. A szerződés előírta, hogy kocsmárosnak izraelitát nem fogadhat fel, és a kóser bor mérését külön szabályozták..

A nyíregyházi zsidó kocsmárosok a 19. század végére beilleszkedtek a város vendéglátóiparába. Ekkoriban történt, hogy egy zsidó társaság az összes kocsmabérletét meg akarta szerezni, de a város vezetősége másképpen döntött.

Ma már a teljesen emancipált kocsmavilágban nem tartjuk számon, hogy ki zsidó, ki nem, ugyanis az igazi, hajnalit köszöntő kiskocsmák megszűntek létezni Nyíregyházán.

„SOKKAL INKÁBB IZRAEL!”

Tudathasadásos állapotok az iszlám lelkekben

Miközben sokan elítélik Izraelt, arabok inkább élnének itt, mint a Palesztin Hatóság területén.

(Közel-keleti valóság)

A mostanság tapasztalható földindulás szerű változások az arab világban felszínre hozták az ottani állapotokat: erőszak, lövések, gyűlölet alapú oktatás, hűtlenség, áruulás, a kiszámíthatóság, jogbiztonság, hitelesség és a demokrácia hiánya.

Az arab rezsimek összeomlása hűen tükrözi azt a felületes hozzáállást, amelyen a Nyugat politikája és véleményformálása alapszik. Az arab országokban tapasztalható felfordulások drámaian kiélezik az Izrael demokráciája és arab szomszédjai közötti különbséget.

Tulajdonképpen a Tunéziában, Egyiptomban, Jemenben, Bahreinban, Ománban, Líbiában, Szíriában (és még nem is látni a végét) zajló események növelték az arab otthonokban a vágyat az izraeli demokrácia nyújtotta szabadság és egyéb előnyök megszerzése felé.

Az izraeli személyigazolvány igen keresett PFSZ és Hamasz vezetők, valamint családjaik körében. Jó példa erre Ismail Haniyeh magas rangú Hamasz képviselő mindhárom lányának esete. Izraeli arabokkal házasodtak össze és Gázából a Negevben található Tel Shevába költöztek. Kettő közülük már özvegyek, de inkább maradnának a Zsidó Államban. Akrameh Sabri, magas rangú muszlim vezető Kelet-Jeruzsálemben, aki mellesleg antiszemita és terrorizmust támogató prédikációiról ismert, megtartotta izraeli személyijét, csakúgy, mint Hannan Ashrawi a PFSZ-től, Muhammad Abu-Tir a Hamasztól, és még oly sokan mások...

1993 és 2003 között mintegy 150 ezer nem izraeli arab – főleg Júdeából és Szamáriából – házasodott össze izraeli arabokkal, és így izraeli személyire tettek

szert. Ezen kívül több ezer illegálisan az országban tartózkodó arab szívesebben lakna Erecben, mint Palesztinában.

Az 1950 óta fennálló igen erőteljes arab kivándorlás – 30 ezer arab Júdeából, Szamáriából és Gázából évente – 1968-ban jelentősen lecsökkent annak eredményeképpen, hogy hozzájutottak az izraeli infrastruktúra által felkínált munkákhoz,

Arab bolt a jeruzsálemi óvárosban.
Az izraeli demokráciába ez is befér.

orvosi ellátáshoz és oktatáshoz. Az éves arab kivándorlás csökkent az alija legjelentősebb éveiben, mivel sokakat alkalmazzák az infrastruktúra fejlesztésében.

Az izraeli arabok vehemensen elleneznek mindenféle megállapodást Izrael és a Palesztin Hatóság között, például a földcserét, mert ezáltal úgymond palesztinokká válnának és elvesztenék az izraeli állampolgárságukat.

A Jeruzsálemben élő araboknak egyértelmű válaszuk van: az itt élők jelentős többsége maradna izraeli fennhatóság alatt. Ezt az eredményt mutatja egy 2011. január 12-én végzett közvélemény kutatás, melyet a Nabil Kukali által vezetett palesztin közvélemény kutató intézet végzett. A felmérést a princetoni székhe-

lyű Pechter Middle East Polls és a New Yorki Külügyi Kapcsolatok Tanácsa rendelt meg és felügyelte.

1967 óta rendelkeznek a jeruzsálemi arabok Izrael területén állandó lakcímmel és személyivel. Ennél fogva részesülnek egészségügyi ellátásban, szabadon utazhatnak és vállalhatnak munkát egész Izraelben, kapnak nyugellátást és társadalombiztosítást, igényelhetnek munkanélküli és rokkantsági segélyt, GYES-t, és szavazhatnak a jeruzsálemi választásokon.

A 2011-es januári közvélemény kutatás alapján, amit palesztinok végeztek arabok által lakott területeken zsidó jelenlét nélkül, a jeruzsálemi arabok 40%-a elköltözne valahová Izraelen belül, ha jelenlegi lakhelye a Palesztin Hatóság ellenőrzése alá kerülne. Mindössze 27 % költözne palesztin területre, ha lakhelyük Izrael részét képezné, melyet nemzetközileg elismernek. Mindezek mellett a megkérdezettek 39%-a gondolja úgy, hogy a legtöbb ember megtartaná izraeli állampolgárságát, míg csak 31% osztja azon véleményt, hogy a lakosok körében a palesztin állampolgárság képezi a legfőbb vágyat.

Feltételezni lehet, hogy ezekhez a számokhoz a közvélemény kutatás készítői hozzáadták az úgy nevezett „félelem tényezőt” – a palesztin terrorista megtorlása –; az izraeli állampolgárságot előnyben részesítő jeruzsálemi arabok száma valószínűleg magasabb lenne. Vajon mit tudhatnak az arabok Jeruzsálemben, Júdeában, Szamáriában és Gázában Mahmud Abbasról és a Palesztin Hatóságról, amit a nyugati politikusok és a véleményalakítók nem tudnak?! Mikor fog a Nyugat betekinteni a színpalak mögé és konfrontálódni Abbasszal? Nem tudjuk, számunkra milyen veszélyek rejlenek a forradalmak mögött, de minden esetleges hátrány mellett talán ez a piciny rés a fundamentalizmus eszméjén, távlatokban halvány reménysugár beszűrődését jelentheti...

Sugár Károly

(Yoram Ettinger 2011. április 1-én megjelent írása alapján: ynet.com)

LAG BA'OMER

Május 22-én, vasárnap hitközségünk kegyeleti látogatást szervez a nyírjespusztai és harangodi emlékhelyekre.

Indulás de. 10 órakor a hitközség előtt.

Visszaérkezés után 12 órai kezdettel a hitközség udvarán (rossz idő esetén a kultúrteremben) lag ba'omeri ünnepi ebédre látjuk vendégül a résztvevőket.

Kérjük, részvételi szándékát május 12-ig jelezze irodánkban (tel: 42-417-939).

SAVUOTI IMAREND

Június 7, kedd 19.00 – mincha, maariv

Június 8, szerda 8.30 – sachrit

Június 8, szerda 19.00 – mincha, maariv

Június 9, csütörtök 8.30 – sachrit – Mazkir!

TEMETŐI

NYITVA TARTÁS

Április 1. és október 14. között:
hétfőtől csütörtökig 9-16 óráig,

vasárnap 9-12 óráig.

Pénteken és szombaton, valamint állami és zsidó ünnepeken zárva.

Telefonszám: 06-30-318-4907

Sürgős esetben hívható: Somos

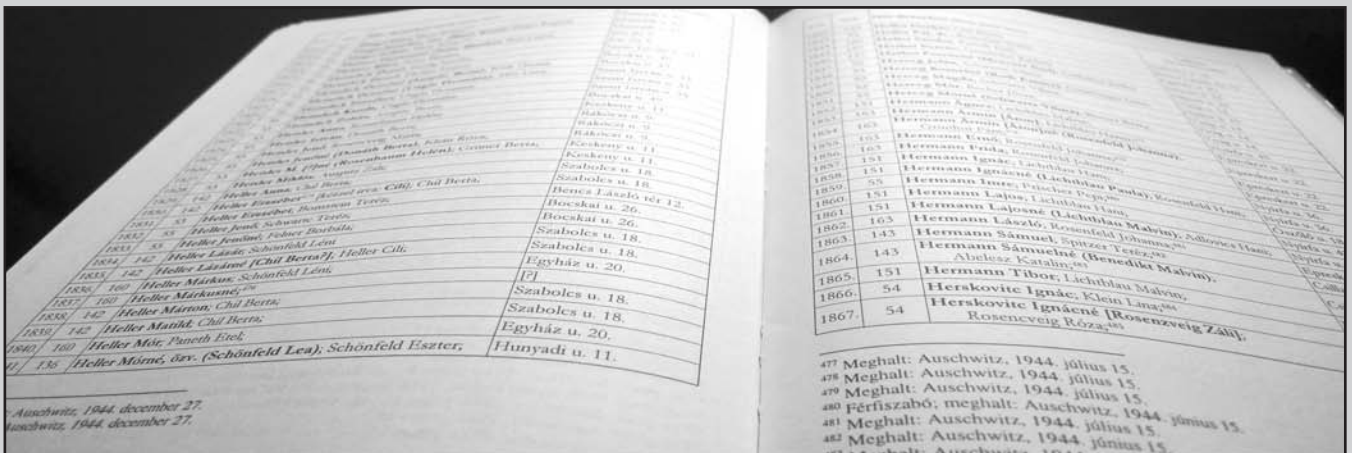
Péter gondnok: 06-30-490-0084

MEGHÍVÓ

A Nyíregyházi Zsidó Hitközség meghívja tagjait, nyíregyházi kötődésű hittestvéreit és mindazokat, akik együtt-érzésüket kívánják kifejezni a **2011. június 19-én** vasárnap megrendezésre kerülő **Mártírok Emléknapjára**.

A városi megemlékezés 10 órakor kezdődik az emlékműnél. 11 órakor tartjuk a hitközségi megemlékezést a nyíregyházi Kótaji úti zsidó temetőben.

SÓFÁR

A Nyíregyházi Zsidó Hitközség folyóirata Postacím: 4400 Nyíregyháza, Mártírok tere 6., e-mail: sofarujsag@gmail.com, tel./fax: (36)-42-417-939 Web: www.sofar-ujzag.hu Számlaszám: OTP 11744003-20331427

Főszerkesztő: Somos Péter. Felelős kiadó a Nyíregyházi Zsidó Hitközség. Szerkeszti a szerkesztőbizottság

Typográfiai munkák: Kalenda Szerkesztősége (4400 Nyíregyháza, Zrínyi I. u. 3-5)

Készült a Gprint Iroda digitális nyomdájában (4400 Nyíregyháza, Szabolcs u. 7/A)

A folyóirat ingyenes!